

С. І. Дробязко, Т. М. Козир, С. Б. Холод

ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

*За загальною редакцією
кандидата економічних наук, професора
П. Й. Атамаса*

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України
для студентів вищих навчальних закладів*

Київ
«Центр учбової літератури»
2012

УДК 657(075.8)

ББК 65.052я73

Д 75

Гриф надано

Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України

(Лист № 1/11-4640 від 07.06.2011 р.)

Рецензенти:

Бариш Ю. С. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри «Облік і аудит» Дніпропетровського університету залізничного транспорту імені Академіка В. Лазаряна;

Плаксієнко В. Я. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри «Бухгалтерського обліку» Полтавської державної аграрної академії; дійсний член Української Академії Економічної кібернетики; відмінник освіти України; відмінник аграрної освіти та науки;

Гуня В. О. – кандидат економічних наук, професор, завідувач кафедри «Обліку і аудиту» Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

Дробязко С. І., Козир Т. М., Холод С. Б.

Д 75 Облік та оподаткування підприємств малого бізнесу. Навч. посіб.
/ за заг. ред. П. Й. Атамаса – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.

ISBN 978-611-01-0274-2

У навчальному посібнику послідовно викладено теоретичні, методологічні та практичні питання обліку і оподаткування суб'єктів малого бізнесу. Наведено загальну нормативно-організаційну характеристику суб'єктів малого бізнесу. Докладно розкрито методику бухгалтерського обліку господарських операцій та складання фінансової звітності малих підприємств у відповідності з Національними стандартами бухгалтерського обліку. Розкрито особливості оподаткування суб'єктів малого підприємництва згідно діючого законодавства України

Для студентів економічних вищих навчальних закладів та факультетів (бакалаврів, спеціалістів), слухачів магістерських програм, а також учнів середніх освітніх закладів економічного спрямування. Навчальний посібник буде також корисним для слухачів центрів перенавчання та підвищення кваліфікації, працівників підприємств (організацій) у питаннях, пов'язаних з початком власного бізнесу.

УДК 657(075.8)

ББК 65.052я73

ISBN 978-611-01-0274-2

© Дробязко С. І., Козир Т. М.,
Холод С. Б., 2012.

© Центр учбової літератури, 2012.

ЗМІСТ

ВСТУП	5

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ

ДІЯЛЬНОСТІ ТА СИСТЕМИ ОБЛІКУ

ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

1.1. Сутність, значення, функції та місце малого бізнесу в умовах розвитку ринкової економіки	7

1.2. Характеристика суб'єктів малого підприємництва згідно законодавства України	16

1.3. Визначення середньооблікової чисельності працюючих на підприємствах малого бізнесу.	19

1.4. Визначення обсягу виручки підприємств малого бізнесу для переходу на сплату єдиного податку	25

1.5. Процедура державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності	28

1.6. Порядок розрахунку із споживачами	32

1.7. Принципи формування облікової політики малих підприємств.	38

1.8. План рахунків бухгалтерського обліку на малих підприємствах та їх кореспонденція	46

1.9. Форми ведення бухгалтерського обліку	60

<i>Контрольні питання для самоперевірки</i>	<i>77</i>

<i>Тести.</i>	<i>77</i>

РОЗДІЛ 2. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК СУБ'ЄКТІВ

МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

2.1. Загальні питання організації бухгалтерського обліку малих підприємств.	80

2.2. Бухгалтерський облік господарських операцій суб'єктів малого бізнесу	84

2.2.1. <i>Облік грошових коштів і грошових документів.</i>	<i>84</i>

2.2.2. <i>Облік необоротних активів.</i>	<i>98</i>

2.2.3. <i>Облік виробничих запасів, готової продукції і товарів</i>	<i>156</i>

2.2.4. <i>Облік праці та її оплати</i>	<i>175</i>

2.2.5. <i>Облік витрат на виробництво</i>	<i>198</i>

2.2.6. <i>Облік доходів і результатів діяльності</i>	<i>226</i>

2.2.7. <i>Облік розрахунків.</i>	<i>254</i>

<i>Контрольні питання для самоперевірки</i>	<i>298</i>

<i>Тести</i>	298
2.3. Узагальнення даних поточного обліку та складання звітності.	302
2.3.1. <i>Поняття, склад та вимоги до річної фінансової звітності</i>	302
2.3.2. <i>Баланс</i>	305
2.3.3. <i>Звіт про фінансові результати</i>	307
<i>Контрольні питання для самоперевірки</i>	321
<i>Тести</i>	321
РОЗДІЛ 3. ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ	323
3.1 Зарубіжний досвід оподаткування підприємств малого бізнесу	323
3.2. Оподаткування суб'єктів малого бізнесу — юридичних осіб	326
3.3 Оподаткування суб'єктів малого бізнесу — фізичних осіб.	335
3.4 Фіксований податок.	349
3.5 Фіксований сільськогосподарський податок	352
<i>Контрольні питання для самоперевірки</i>	364
<i>Тести</i>	364
КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ	368
НАСКРІЗНА ЗАДАЧА	370
ЛІТЕРАТУРА	377
ДОДАТКИ	
<i>Додаток А. Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва</i>	383
<i>Додаток Б. Розрахунок сплати єдиного податку суб'єктом малого підприємництва — юридичною особою</i>	389
<i>Додаток В. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва</i>	391
<i>Додаток Г. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва</i>	395
<i>Додаток Д. Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами</i>	401

ВСТУП

В сучасних умовах розвитку України, як і всюди на пострадянському просторі, невеликі обсяги виробництва або надання послуг сформували в економіці певний сектор підприємницької діяльності, однаково необхідний як для його споживачів, так і для його учасників.

Малий бізнес треба розглядати як зручну сферу трудової діяльності, заробітку та інновацій. Його розвиток та активність є передумовою формування середнього класу в країні. Таким чином, у процесі ринкової трансформації економіки України одним з визначальних пріоритетів державної політики повинна стати всебічна підтримка малого бізнесу, створення умов, за яких малий бізнес зможе відігравати економічно та соціально значущу роль у суспільстві. На найвищому державному рівні було проголошено, що зміцнення позицій малого підприємництва належить до пріоритетних завдань державного управління, є одним з ключових питань у процесі становлення нової моделі соціально орієнтованої ринкової економіки в Україні, вагомим механізмом у підвищенні продуктивної зайнятості населення і послабленні соціальної напруги, забезпеченні економічної стабільності та інноваційного зростання, створенні передумов для становлення середнього класу.

Не останнє місце у цих процесах відводиться раціональній організації бухгалтерського обліку і оподаткування діяльності суб'єктів малого підприємництва. Згідно Указу Президента України від 3 липня 1998 року № 727/98 «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» (з наступними змінами) з 1 січня 1999 року малі підприємства можуть обрати спрощену систему оподаткування, обліку та звітності. Як бачимо, зменшення регулюючого тягаря на дрібного підприємця держава розглядає в комплексі. Відбулося не тільки спрощення системи бухгалтерського обліку на малих підприємствах, але і системи оподаткування і звітності.

Бухгалтерський облік необхідно розглядати як єдину інформаційну систему, що використовується для реалізації всіх функцій і

завдань управління. Поділ бухгалтерського обліку на підсистеми є досить умовним, оскільки фінансовий, управлінський та податковий облік в переважній більшості випадків ведуться на підприємствах єдиним структурним підрозділом — бухгалтерією, а на малих підприємствах і зовсім одним спеціалістом. Фінансовий облік створює звітну інформацію для користувача поза фірмою. Управлінський облік забезпечується інформацією, яка використовується всередині фірми. Завдання податкового обліку — забезпечити формування повної та достовірної інформації про порядок відображення в обліку операцій з метою їх оподаткування, контролю правильності розрахунків, повноти та своєчасності сплати податків та інших обов'язкових платежів до бюджетів відповідного рівня.

Значний сектор в економічній інформаційній системі займає малий бізнес, який виділяється своїми особливостями господарювання і сплати податків. Тому цей навчальний посібник поєднує дослідження методики ведення бухгалтерського обліку разом з оподаткуванням суб'єктів малого підприємництва, виходячи, перш за все, з вимог сучасної практики ведення обліку на підприємствах малого бізнесу, а також із завдань навчального курсу дисципліни «Облік та оподаткування підприємств малого бізнесу»

Посібник підготовлено за матеріалами діючого законодавства станом на 1 липня 2009 р. і буде корисним не тільки студентам економічних спеціальностей вищих навчальних закладів, а також і для практичних працівників: підприємців, бухгалтерів, економістів-аналітиків та осіб різного рівня підготовки, що цікавляться питаннями оподаткування, обліку і звітності суб'єктів малого підприємництва.

Для відтворення практики ведення обліку господарської діяльності на підприємствах малого бізнесу в посібнику використані умовні числові приклади.